

Målet er naturpleje med overskud

Samarbejde. Antallet af naturplejeprojekter vokser, og nye netværk skal give både natur og landmænd bedre vilkår.

Af Frede Stengaard
 sten@bergske.dk

RESEN/THYHOLM: Adskillige nye netværk skal gøre det nemmere for landmænd at få naturpleje og kvægavl til at gå op i en højere enhed, så det også kan blive en overskudsforretning.

På et landbrug ved Herning har Jakob Kjærgaard og hans familie bevist, at det lade sig gøre.

Som medlemmer af netværket »Smagen af Danmark«, er det lykkedes for dem at godt gang i salget af kød fra en bestand af kvæg, som går frit omkring på heden, hvor det altså er stude, der plejer naturen, og ikke maskiner.

»Det er den vej, vi håber det går,« fortæller Mogens Østergaard fra Resen ved Struer.

Mogens Østergaard har cirka 35 køer og kvier samt en enkelt tyr på græs på cirka ti hektar med mose og engarealer ved sin egen ejendom ved Resen, og desuden har han de seneste tre måneder haft en tyr på græs ved Tambohuse, hvor Naturplejeforeningen Hellerød Kær har en voksende bestand af Galloway-kvæg til at passe og pleje naturen. Men indtil videre beholder

En voksende bestand af Galloway-kvæg klarer naturplejen på Hellerød Kær meget bedre end maskiner.

Mogens Østergaard sit faste job på B&O for at kunne betale huslejen, og hvad han ellers har af faste udgifter.

Det er stadigvæk en hobby for ham at få kvægavl og naturpleje til at gå op i en højere enhed.

Samarbejde med kommunen

Det samme er tilfældet for medlemmerne af Naturplejeforeningen Hellerød Kær på Thyholm.

Her gik Struer Kommune for to år siden ind i et naturplejeprojekt og købte to køer med kalve og tre kvier, som naturplejeforeningen »låner«.

»Bestanden er kommet op på 14 i løbet af de to år, der er gået,« fortæller formanden for Naturplejeforeningen Hellerød Kær, Henrik Holm.

Og den skulle gerne vokse sig større, som årene går.

Men med 18 lodsejere og altså »kun« 14 køer og kvier på græs, har han også svært ved at se, hvordan det skal blive en overskudsforretning.

»Det kan kun lade sig gøre at have kvæget gående, fordi Struer Kommune hjælper os med at passe hegnet. Det er en opgave, de har overtaget, da amterne blev nedlagt,« forklarer Henrik Holm.

Men antallet af projekter af netop den karakter er voksende, og i Struer Kommune følger biologen Tina Pedersen blandt andet, hvad der sker på både regionalt plan og mere

lokalt.

Samarbejde er vejen frem

Holstebro Kommune er for eksempel kommet med i et nyt samarbejde, som går under

navnet »Smag på Landskabet«, og i Lemvig har Lemvigegnens Landboforening taget initiativ til at oprette netværket »Netværk Midtvest«.

»Det drejer sig om at få

Landmændene vil hente pengene hjem på kødet

Græsning. Stort midtjysk projekt arbejder på, at gumlende køer i naturbeskyttede områder skal kunne skæppe i kassen.

Af Pia Richter
 piri@berlingskemedi.dk

NATURPLEJE: Det er længe siden, det har kunnet betale sig for danske landmænd at lade deres kvæg gå og græsse på enge og overdrev.

Og det ses. Naturen er pløjet op eller sprunget i skov, og det betyder, at mange planter og dyr er forsvundet.

Men i den midtjyske region arbejder projekt Smag på Landskabet nu på andet år

på at finde en model, der igen kan gøre det attraktivt, så flere værdifulde naturarealer kan bevares.

Ikke kun fordi EU siger, vi skal. Danmark har ligesom alle andre EU-lande forpligtet sig til at fremme biodiversiteten og stoppe naturens døds spiral inden 2020.

Projektet er derimod sat i gang, fordi deltagerne tror, det er muligt at gøre den danske natur rigere ved at øge naturplejen med græssende kvæg

og samtidig gøre det rentabelt for landmanden.

»I stedet for afgræsning kunne man også bare slå græsset. Men afgræsning er mere nænsomt og effektivt, og samtidig får man jo et produkt ud af det i den anden ende. Vi får nogle flotte landskaber, som kan tiltrække turister. Og flere arbejdspladser, måske. Naturpleje er ikke noget, man gør for sine blå øjnes skyld. Det gælder om at gøre det til en god forretning,« siger projektlederen

Dexter-kvæg er gode til naturpleje. Denne flok har blandt andet gumlet bjørneklo i sig for Randers Kommune.
 Foto: Lars Rasborg

Det er muligt at søge EU-tilskud til naturpleje, men kontrollen har været uigennemskuelig. Der er eksempler på, at NaturErhvervstyrelsen, som varetager kontrollen, har været ude og sige, at arealer ikke er godt nok græsset ned, og så ryger støtten.

JAAP BOES, projektleder, Videncentret for Landbrug i Skejby

Henrik Holm (t.v.), biolog Tina Pedersen fra Struer Kommune, landmand Mogens Østergaard, der har leveret Galloway-køerne og Niels Lund Jørgensen, der er opvokset ved Høllersø Kær. Arkivfoto: Johan Gadegaard.

skabt kontakt mellem alle dem, der har et engareal eller et overdrev, hvor det ville være relevant at have dyrene gående, og så de mange landmænd, som er interesseret i at

gøre en indsats for at pleje naturen, ved at have kvæg eller får gående på arealerne,« forklarer Tina Pedersen, som var med til det indledende møde på Skærum Mølle.

Det samme var Mogens Østergaard fra Resen.

»Det er spændende initiativ,« mener han.

»Jeg har godt nok selv både jorden og kvæget. Men jo

mere vi for eksempel kan samarbejde om en fælles markedsføring af kødet fra det fritgående kvæg, jo bedre,« mener han.

Jaap Boes fra Videncentret for Landbrug i Skejby.

Region Midtjylland og fire kommuner, Ringkøbing-Skjern, Holstebro, Skive og Randers, har været medfinansierende på projektet, som er godt halvvejs, men mange andre følger interesseret med på sidelinjen, da der ikke findes tilsvarende herhjemme.

Mange barrierer

»Det er muligt at søge EU-tilskud til naturpleje, men kontrollen har været uigennemskuelig. Der er eksempler på at NaturErhvervstyrelsen, som varetager kontrollen, har været ude og sige, at arealer ikke er godt nok græsset ned,

og så ryger støtten. Den risiko kan fylde mere end spørgsmålet, om der er økonomi i afgræsning,« er projektlederens erfaring.

For at undgå den slags er der blandt andet udarbejdet en række faktaark, som kan fungere som en slags start-hjælpsspakke og inspirere og hjælpe naturplejere, kommuner, konsulenter og andre med interesse og ansvar for naturpleje.

Projektet har også arbejdet med plejeplaner, der opstiller klare aftaler om eksempelvis græssets højde eller arter, der skal dukke op, så ingen bliver fanget senere i forløbet.

Og det har været en suc-

ces, når projektlederen selv skal sige det.

Kød med historie

»I stedet for at tale om barrierer, taler vi nu om løsninger. Vi har for eksempel inviteret NaturErhvervstyrelsen ud og se arealerne. Se, hvad vi slås med. Hvordan kan vi løse det? På den måde skaber vi forståelse og får afstemt forventningerne,« siger Jaap Boes og minder om, at naturpleje er en samfundsopgave, man ikke bare kan vælte over på landmændene.

»Kvægbrugerne ser sig selv som en del af løsningen, men den koster dem penge, og dem skal de da have hjem igen.

Ellers skal de arealer slås.«

Hvordan det løber rundt, betyder til gengæld mindre for landmændene.

Om det sker i form af EU-tilskud, betaling for afgræsning eller salg af det kød, der bliver slutproduktet, er underordnet.

»Nogle vil prøve at sælge det som noget særligt. Og de har en god historie at fortælle om dyr, der er vokset op i naturen og har noget kød, som smager fantastisk.«

Den side af sagen bliver snart lagt i hænderne på en forening, som netop er stiftet og vil være klar til at tage over, når projektet løber ud 1. april 2015.

»Et kilo oksekød - og flere engfugle, tak!«

Af Pia Richter

piri@berlingskemedi.dk

NATURKØD: Danske forbrugere, som foretrækker at købe økologiske varer, går efter det velkendte røde Ø-mærke.

Så ved de, at der ikke er brugt sprøjtegift på marken, hvor kornet til deres brød har stået.

Fremover kan forbrugere, som også gerne vil være med til at pleje værdifulde danske naturområder, måske gå efter kødprodukter med et mærke, der garanterer netop det.

Mærket skal oplyse, hvor i landet dyret har græsset, navnet på landmanden, der har passet dyret og hvad det er for et type natur, forbrugeren giver en hånd.

Det bliver noget af det, den nye landsdækkende forening Smag på Landskabet tager fat i som det første, siger den nyvalgte formand Christian Christensen.

»Vi skal have formuleret en politik og nogle kriterier, som skal opfyldes for at komme i betragtning til mærket. Et af kriterierne kan for eksempel være, at dyrene skal afgræsse mindst fem måneder om året på et af de naturområder, som skal beskyttes. Kødets modningstid skal også diskuteres. Det skal modnes færdigt for at sikre ensartet og høj kvalitet. Der er mange opgaver, og min opgave bliver at sikre enighed om dem.«

Christian Christensen startede for et år siden et firma, som har specialiseret sig i at sælge kød fra fritgående dyr, som plejer naturområder, og han har allerede oplevet stor efterspørgsel. Kunderne sy-

nes, kødet smager af mere,

Christian Christensen er formand for foreningen Smag på Landskabet.

og så kan de lide tanken om at være med til at bevare naturen.

»Flere og flere går op i fødevarerens kvalitet, dyrevelfærd og naturen. Og her går det hele op i en højere enhed.«

Det ska' ku' betål' sig

Foreningen, som blev stiftet forleden på Sabro Kro, samler kræfter fra alle led i produktionskæden fra afgræsning til afsætning. Sammen skal de trække på den viden og de netværk, projekt Smag på Landskabet har skabt.

For formanden handler det først og fremmest om at gøre naturen til en integreret del af den danske fødevarerproduktion, hvor nøgleordet er bæredygtighed.

»Vi er en naturplejeforening, som vil sikre, at hele systemet fungerer så smertefrit som muligt. Samtidig vil vi bevare fokus på, at der er tale om landbrugsproduktion. Lad os bare sige det på jysk: Det ska' ku' betål' sig.«

Fakta

Naturpleje er en samfundspligt

■ Europa passer ikke for godt på sine værdifulde naturområder. De bliver pløjet op eller får lov til at gro til.

■ Når landskabstyper forsvinder, forsvinder de planter, som er tilpasset dem. Det samme gør de insekter, som lever på planterne. Og de dyr, der spiser dem. Tabet breder sig, og det går stærkt.

■ Derfor har medlemslandene forpligtet sig til at gøre en særlig indsats.

■ Målet er inden 2020 at have standset døds spiralen i en række særligt udpegede områder og så vidt muligt genetablere den tabte natur.

■ Områderne er udpeget på baggrund af to EU-direktiver: Habitatdirektivet og Fuglebeskyttelsesdirektivet.

■ I Danmark dækker områderne over 300.000 hektar.

■ I 2011 udsendte Miljøministeriet planer for samtlige Natura 2000-områder i Danmark.

■ Planerne gennemføres som udgangspunkt via frivillige aftaler og tilskudsordninger.

■ Mange lysåbne naturarealer som enge og overdrev bliver plejet med enten græsning eller slæt (slåning). Det giver plads til blomster og med dem følger flere insekter, fugle og endnu større dyr i fødekæden.

Kilde: Naturstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen